

מילון מונחים

1. **אֶגְבּוֹר Synergism**
פעולה משותפת של כמה גורמים שתוצאתה הכוללת גדולה מסכום התוצאות של פעולותיהם של כל גורם וגורם לחוד.
2. **אֶגֶד Group, Regiment (REGT)**
  1. יחידה בגודל ובדרג של חטיבה, שאינה פועלת בדרך כלל כשלמות אחת. האגד מורכב מכמה יחידות בהיקף גדודי, המשתייכות לאותו חיל או מערך והמאורגנות לפעול בדרך כלל בלא תלות במפקדת האגד. גם יחידות המשנה הכפופות ליחידות האגד (כגון צוותים) יכולות לפעול בלא תלות במפקדת האגד.
  2. יחידה המקבילה בגודל ובדרג של חטיבה, שאינה פועלת בדרך כלל כשלמות אחת, וייעודה הוא לסייע סיוע קרבי או מנהלתי לעוצבות לוחמות (כגון אגד אש או אגד לוגיסטיקה).

[ברייבו: אֶגֶדִים, בסמיכות רבים: אֶגֶדִי]
3. **אֶנְף Branch**
  1. יחידה שהעומד בראשה חבר במטה המִתָּאם של המפקדה הכללית. האנף מורכב מחטיבות מטה וממחלקות מטה.
  2. גוף מטה במשרד הביטחון שראשו נושא באחריות לתחום פעילות מוגדר כלפי המנהל הכללי של המשרד.

באנף חטיבות או יחידות מטה ברמה מקבילה. מכונה גם 'מִנְקָל'.
4. **אֶוֶדָה (אוֹג') Division (DIV)**
עוצבה בכוחות השדה של צה"ל הכפופה ישירות למפקדה ראשית (בדרך כלל פיקוד מרחבי) או לגיס. האוגדה היא מכלול שלם ואורגני של מערכי תמרון, סיוע קרבי וסיוע מנהלי, אך היא עשויה לקבל לפיקודה עוד גופים בארגון משימתי. מערך התמרון הוא המערך העיקרי באוגדה, ובו חטיבות תמרון (חטיבות רגלים ושריון המתארגנות לקרב כצוותי קרב חטיבתיים), או גדודי תמרון המוקצים בפיקוד מפקדות חטיבה לפי החלטת מפקד האוגדה, לרבות גדודים עצמאיים.
5. **אֶוֶדָה מִרְחֵבִית (אוֹמ"ר) Territorial Division**
אוגדה בסדר הכוחות של הפיקוד המרחבי שמשימתה הקבועה היא להגן על הגבולות בגזרתה. מפקדת האוגדה היא קבועה, אולם כוחותיה עשויים לכלול יחידות לא אורגניות הנתונות במִצְבִּי פיקוד שונים כלפי דרגים בשרשרת הפיקוד האוגדתית.
6. **אֶוִיב Enemy, Foe**
  1. מי שהוא צד לוחם או מקיים מצב מלחמה נגד ישראל או מכריז על עצמו כאחד מאלה, בין שהוכרזה מלחמה ובין שלא הוכרזה, בין שיש פעולות איבה צבאיות ובין שאין, וכן ארגון מחבלים [נחק העונשין התשל"ז-1977, סעיף 91].
  2. מי שמוגדר כאויב על ידי הדרג המדיני.
  3. כל גורם המשרת את מטרות האויב או הנמנה עם כוחותיו.
7. **אֶחֱרִיּוֹת אֶסְדֶּרֶתִּית (רגולטורית)**
אחריות שהוטלה על גוף כאמון על נושא מסוים על פי פקודות הצבא, כלפי כל גופי הצבא. האחריות האסדרתית מחייבת את הגוף לאסדר את הנושא בצה"ל ומחייבת את כלל גופי צה"ל להישמע להנחיותיו.
8. **אֶמְצָעִים 1. Means ; 2. Materiel & Facilities**
  1. שם כולל לתשומות (כגון אמצעי לחימה, תשתית צבאית ומערכת מידע) העומדות לרשות גוף צבאי, דרך קבע או באופן זמני, כדי למלא את משימותיו.
  2. אחד מתחומי בניין הכוח, שהוא גיוס נשק וציוד (ואיתם גם חומרים, תשתיות, מידע ומשאבים), פיתוחם, רכישתם, ייצורם, הקמתם או הצטיידות בהם.
9. **אֶרְגָּן Organization**
  1. אחד מתחומי בניין הכוח, שהוא מעשה עריכת פרטים שונים (כוח אדם, אמצעים ומידע) וסידורם לפי תוכנית נבחרת כדי למלא משימה או תפקיד. עיקרו קביעת הגורמים השותפים ותבניתם ויצירת הנהלים

לתיאום נאות ביניהם, ובכלל זה יחסי האחיות, הסמכות וחובת מתן־הדין (הדיווח) הדרושים למלא את המשימה. מכונה "מעשה הארגון".

2. כינוי למכלול העקרונות והכללים המחייבים לעניין הארגון הצבאי, כגון עקרונות ארגון צה"ל.

10. ארגון ארעי

ארגון של גוף לפרק זמן שקבע הממונה המוסמך, המתבטל עם סיום הזמן שנקצב לו.

11. ארגון משימתי

ארגון ארעי של גוף צבאי למשימה ממשית (קונקרטי), המתבטל עם סיום המשימה. למשל ארגון צוות קרב ללחימה.

12. ארגון צבאי Military Organization

1. ארגון להשגת מטרות מדיניות באמצעות לחימה, שאלה מאפייניו הבסיסיים: מוכוונות קבועה ומוחלטת

ללחימה; מבנה שיטתי וחלוקת תפקידים; דבקות במדרגיות ויישומה הגמיש והמיטבי; הסתמכות על איכותיות; משמעת נוקשה; הפרדה בין המערכת המבצעית הראשית למערכת המוסדית הראשית, ושלטנותה (דומיננטיות) של הראשונה; הפרדה בין זרועות, חילות ומערכים לצד שיתופם ושילובם להגברת עוצמתם; קביעות ומשימתיות; רמת דרישות גבוהה במיוחד מכל פרט; חתירה למיצוי מרבי של יכולות הטמונות במערך אמצעים תוך הסתמכות על מכפילי כוח.

2. ארגון יחידה צבאית לצורכי ייעודה, תוך קביעת מרכיבים בה המשלימים זה את זה: יצירת אגבור מרבי;

התאמה לסגייג מוטת השליטה מזה ומיצויה המיטבי מזה; שמירה על תפקוד יעיל לאורך זמן; איתנות או תלות מזערית בסיוע של גורמים חיצוניים במילוי המשימות האופייניות; התאמה ללחימה משולבת או מתואמת עם יחידות אחרות או התאמה של היחידה לסייע להן.

13. ארגון קבוע

ארגון של גוף צבאי שהוקם מכוח החלטת הממונה המוסמך והקבוע בפקודות הצבא הרלוונטיות, למשל בהוראות הפיקוד העליון או בפקודות הארגון מטעם אגף התכנון.

14. בניין הכוח Force Development, Force Design (US)

תחום עשייה צבאית שעניינו יצירת כוח צבאי, עיצובו והקמת מרכיביו, יכולותיו וכשריו הפיזיים (אמצעים וכוח אדם), האינטלקטואליים (מידע וידע) והנפשיים (חוסן, לכידות ורוח לחימה); ומשנוצר הכוח – ובפרט לצורך פעילותו המבצעית – להבטיח את מוכנותו (כשירותו וכוננותו) ולקדמה. בניין הכוח הוא אחד משני תפקודי הצבא הראשיים (שני להפעלת הכוח).

בניין הכוח נגזר מדרישות הפעלת הכוח, ונחלק לחמישה תחומי משנה:

א- גיבוש תפיסות ותורה צבאית (ופריטתם המעשית, למשל באמצעות תוכניות, נהלים, הוראות מקצועיות משלימות – טכניקות ותרגולות);

ב- גיוס אמצעים (ובהם חומרים, תשתיות, מידע ומשאבים), פיתוחם, רכישתם, ייצורם, הקמתם או הצטיידות בהם;

ג- ארגון היחידות והאמצעים (קביעת היעוד וחלוקת אחריות וסמכות), קביעת התקינה ומימושה, ארגון סביבת המידע;

ד- גיוס כוח האדם, מיונו, הצבתו וקידומו, ציוותו וליכודו ליחידה;

ה- הדרכה, הכוללת הכשרות ואימונים.

15. בסיס In Support

מצב פיקוד חסר ארעי הניכר בהקצאת תוצאים (אפקטים), ולא בהקצאת כוחות. זהו מצב הפיקוד היחיד המקנה למסתייע רק סמכות לקבוע משימות ממשיות (קונקרטיים) למסייע, ללא אחריות (למעט, כמובן, האחריות למימוש נכון של הסמכות המוקצית). בהקצאת כוח, יחידה או עוצבה "בסיוע" משתנה שרשרת הפיקוד, משום שהגורם המסייע נושא בשתי משימות: האחת – להיות זמין למסתייע בזמן ובמרחב רלוונטיים, ובה הוא כפוף לגורם שממונה עליו באופן קבוע (יחידת האם); האחרת – למלא משימות שמטיל עליו הגורם המסתייע, ובה הוא מצטרף לשרשרת הפיקוד של הגורם המסתייע.

16. בסיס 1. Base; 2. Military Camp; 3. Depot

1. מחנה או מתקן שכוח צבאי יוצא מהם למילוי משימותיו ונסמך עליהם לצורכי מבצעיו בלוגיסטיקה ובמנהלה.

2. שטח בנוי, ובו מתקנים של פיקוד ושירותים מבצעיים, מנהליים ולוגיסטיים.

3. מתקן המשמש מקום לריכוז, לאחזקה ולניפוק של אפסניה, כגון בסיס הובלה, בסיס דלק, בסיס מזון.

17. **בָּסִיס חֵיל הָאָוִיר (בָּח"א) Air Force Base (AFB)**

בסיס שהוא יחידת ביצוע לכוחות אוויר, שיש בו בדרך כלל כנף, אך תמיד יהיו בו יחידות ביצוע שייעודן הוא בניין הכוח. בחלק מבסיסי חיל האוויר אין טייסות טיסה קבועות כלל. מפקד בח"א כפוף ישירות למפקד כוחות האוויר (מח"א). בלחימה הבסיס משמש בעיקר נקודת מוצא למשימות מבצעיות של הכוחות ומסייע להם בתחומי המנהלה והעזר לפו"ש.

בתוך בָּסִיס חֵיל הָאָוִיר גורמי הסיוע המנהלתי (לוגיסטיקה, אחזקה, משאבי אנוש, רפואה, אבטחת מחנות) וגורמי העזר לפו"ש (פיקוח טיסה, שליטה, תקשוב ומודיעין) מאורגנים כטייסות שירות – הכפופות למפקד הבסיס; וכגפים – הכפופים למפקדי טייסות הטיסה.

18. **בָּסִיס חֵיל הַיָּם (ב"ח) הַזִּירָתִי Naval Operating Base (NOB)**

בסיס המאגד כמה פלגות ים ופלגות חוף, המשמש בעיקר כנקודת מוצא למשימות מבצעיות של כוחות הים ומקום מושבם של מוצבי השליטה הגזרתיים (ה"זירות"), והנותן להם סיוע בתחומי המנהלה והעזר לפו"ש. מפקד בסיס חיל הים הזירתי כפוף ישירות למפקד זרוע הים (מח"י).

בתוך בָּסִיס חֵיל הַיָּם הַזִּירָתִי גורמי הסיוע המנהלתי (לוגיסטיקה, אחזקה, משאבי אנוש, רפואה, אבטחת מחנות), וגורמי העזר לפו"ש (תמונה ימית, שליטה, תקשוב ומודיעין) מאורגנים כפלגות הכפופות למפקד הבסיס.

19. **בִּקְרָה Control, Supervision**

1. [בעבודת המפקד והמטה] מרכיב בשליטה; הבקרה היא בדיקה מתמשכת של התכנון והביצוע של פקודות, הוראות והנחיות המפקד. הבקרה נעשית כדי לוודא שגורמי התכנון והביצוע הבינו את פְּרָטִי הציוויים של המפקד ואת רוחם, וכדי לשנות את התכנון או את הביצוע לפי הצורך (כגון אילוצים מרמה ממונה או שינוי בנסיבות) או לפי השפעות הביצוע ותוצאותיו. הבקרה היא אחד ממרכיבי השליטה.

2. בדיקה שבודק גוף צבאי את עצמו כחלק מפעילותו, כדי לוודא שהוא פועל כפי שנקבע לו או במגבלות שהוטלו עליו. למשל בקרת נזקים או בקרת אש.

3. בדיקה שבודק אמצעי את עצמו כחלק מפעולתו, כדי לוודא שהוא פועל לפי הגדרות היצרן או המפעיל (למשל בקרת מהירות, בקרת טמפרטורה וכדומה).

20. **גָּדוּד (גד') Battalion**

1. יחידה על־פלוגתית, על־סוללתית או על־פלגתית קבועה במערך השדה הפועלת באופן רגיל כשלמות אחת, והיא הדרג הנמוך ביותר הכולל קצינים שהם מטה יחידתי וגורמי סיוע אורגניים.

2. [בכוחות היבשה] היחידה הגבוהה ביותר מתחת לדרג העוצבה, העשויה לפעול כחלק מעוצבה ולמלא תפקידי לחימה או מנהלה, כגון גדוד שריון, גדוד רגלים (חי"ר), גדוד ארטילריה (חת"ס), גדוד לוגיסטיקה או גדוד תקשוב. במערך התמרון, הגדוד מתארגן ללחימה בדרך כלל כחלק העיקרי בצוות קרב גדודי – צק"ג (battalion task force, battalion landing team), הכשיר להילחם בכוחות עצמו במשך כמה יממות ספורות.

21. **גוֹנֵדָה (REGT) Regiment**

יחידה קבועה במערך השדה בדרג הגדוד שאינה פועלת באופן רגיל כשלמות אחת. הגונדה מורכבת מכמה יחידות מאותו חיל או מערך, דָּרְגָן בדרך כלל פלוגתי, והן מאורגנות לפעול ללא תלות במפקדת הגונדה ואף בפיצול ליחידות משנה; למשל היחידות בדרג הגדוד שנועדו כרגיל לסיוע קרבי או מנהלתי לעוצבות לוחמות הן גונדה (כגון גונדת ארטילריה או גונדת תחזוקה).

22. **גִּיס Corps**

עוצבת שדה משימתית על-אוגדתית, שהיא העוצבה הגבוהה ביותר. מפקדת הגיס קבועה, ואילו כוחותיו (אוגדות וחטיבות עצמאיות, לרבות גופי הסיוע) – מוקצים למפקדת הגיס בעת חריגה ממגבלת מוטת השליטה של הפיקוד המרחבי, לפי צורכי המשימה. [גיס-, גייסות-, גיסות-]

23. גף Flight (FLT)

1. יחידת משנה של טייסת טיסה, ובה ארבעה כלי טיס או יותר, הפועלים בשתי תבניות או יותר;
2. יחידת משנה של טייסת טיסה, הנותנת שירותי פו"ש, מנהלה, לוגיסטיקה, או מודיעין לכוח האווירי של הטייסת;
3. יחידת משנה של טייסת שירותים הממוקדת באחד מתחומי השירות העיקריים של הטייסת.

24. דרג Echelon

1. רמה של סמכות פיקודית (כגון דרג בכיר או דרג זוטא), לרבות כל חוליה בשרשרת הפיקוד או כל שכבה בה.
2. שיוך של גורם בארגון צבאי לרמה של סמכות פיקודית או לשכבת פיקוד כגון מפקדה ראשית או אגד פיקודי.
3. שיוך של כוח, יחידה או מערך יבשתיים, למיקומם ביחס למקום המגע עם האויב או ביחס לגופים צבאיים סמוכים, כגון דרג קדמי, דרג אחורי או דרג עומק.
4. כינוי למערכי הלוגיסטיקה או הרפואה ביחידה לפי רמת יכולותיהם ולפי מיקומם ביחס למקום המגע עם האויב, כגון דרג א, דרג ב וכולי [לרוב משתמשים בו בלשון רבים: דרגים; בסמיכות רבים: דרגי].

25. דרג מדני ← הדרג המדני.

26. דרג פיקודי Echelon Of Command

שם כולל לדרג במדרג הפיקוד ושליטה, למפקדות באותו דרג או לחוליה בשרשרת הפיקוד של כל מפקדה. הדרג הפיקודי כמפקדה כולל את המפקד, את קציני המטה וקצינים אחרים הפועלים בסמכות המפקד. מבחינים בין דרג פיקודי קבוע, הפועל בקביעות וברציפות בזמן רגיעה ובשעת חירום, לדרג פיקודי משימתי, שבדרך כלל אינו פעיל, אלא לפי החלטת המפקד הממונה המוסמך, משנוצרות בעבורו משימות לביצוע. דוגמאות: מפקדת הגיס בצה"ל ותפקיד מנהל הלחימה הם דרג פיקודי משימתי כשהם מופעלים.

27. דרישה מבצעית (דמ"ץ) Operational Requirements

קביעה מה הם היכולות, הקשרים והכשירויות המבצעיים הנחוצים לגוף צבאי למילוי תפקידו (בנסיבות הצפויות והאפשריות), וכיצד יש ליצור אותם ולשמרם. הדרישה המבצעית היא הבסיס ההכרחי והמחייב לתכנון בניין הכוח ללחימה, ומבטאת את יישום עקרון שלטנות (דומיננטיות) המבצעים בתכנון.

28. הדרג המדיני

כינוי לממשלה, לראש הממשלה, לשר הביטחון, לגוף הממשלה הייעודי לניהול הביטחון הלאומי – ועדת השרים לביטחון לאומי (מכונה "הקבינט המדיני-ביטחוני") – או לגוף אחר מתוך הממשלה שהוסמך מטעמה לדון ולהחליט בנושאי ביטחון לאומי, או לכל שילוב של גורמים אלה בהיותם גורמי מערכת הביטחון הלאומית אשר ממונים על הצבא על-פי חוק.

29. הדרגה צבאית Military Training And Education

1. אחד מתחומי בניין הכוח שהוא הפעילויות שעניינן הקניית ידע, הבנה, מיומנויות, דפוסי התנהגות וכקשרים פיזיים, אינטלקטואליים, נפשיים או אחרים לבעל המקצוע הצבאי.
2. מכלול פעילויות ההכשרה והאימונים.

Instruction

3. מלאכת המדריך.

30. הישג נדרש Required Achievement

התוצאה או המצב שעל גוף צבאי להשיג, כפי שהוגדרו עלידי מפקדו או עלידי הרמה הממונה עליו.

31. המטה הכללי של צה"ל (מטכ"ל צה"ל) IDF General Staff

מטה מפקד הצבא (הרמטכ"ל), ואלה רכיביו לפי רמות המטה: ראש מטה הצבא (סגן הרמטכ"ל); המטה המתאם שעליו נמנים ראשי האגפים ברגיעה וראשי המרכזים במוצב הפיקוד העליון בלחימה; המטה המקצועי שעליו נמנים יועצים

מקצועיים, המסייעים למפקד הצבא בתחומים מקצועיים המשלימים לאלה של המטה המתאם, והם משמשים גם המאסדרים (הרגולטורים) בתחומם; מטה מקצועי המשותף לצה"ל ולמשרד הביטחון; המטה האישי של מפקד הצבא (לשכת הרמטכ"ל).

32. המערכת המבצעית הראשית

מערכת צבאית מדרגית המופקדת על הפעלת הכוח, ובפרט על תכנון מבצעים וניהולם, על הלחימה, על המאמצים המסייעים לה ועל המאמצים המאפשרים אותה. מערכת זו היא העיקרית והשלטנית בצבא, קיומה הוא בגדר המובן מאליו, המתחייב מייעוד הצבא.

המערכת המבצעית הראשית כוללת את הפיקוד העליון, את המפקדות הראשיות ואת הכוחות ויחידות הביצוע הכפופים להן. המערכת בנויה ממסגרות לחימה ומגופי ביצוע, ונועדה להשיג באמצעות לחימה את מטרות המלחמה של צה"ל ואת משימותיו בכל הרמות והדרגים.

שרשרת הפיקוד המבצעית מפעילה את המערכת המבצעית הראשית – שרשרת פיקוד היורדת מהרמטכ"ל אל המפקדות הראשיות, ומהן – אל מפקדי הכוחות וגופי הביצוע האחרים.

תחומי העיסוק המקצועיים של המערכת המבצעית הם: מבצעים, לוגיסטיקה, כוח אדם, מידע. ואלה תפקידיה: פיקוד על הכוחות ועל גופי הביצוע האחרים בצורות התפקוד השונות (ממלחמה ועד רגיעה), לרבות במשימות הגנת הגבולות (ביטחון שוטף); קיום הכוחות וגופי הביצוע, הקניית כשירות מבצעית ושמירתה; קביעת כוונות הכוחות וגופי הביצוע והצבתם בה; עיצוב המערכות והכנת התוכניות המבצעיות, לרבות הגדרת הדרישות המבצעיות; הכוונת מילוי דרישות אלה מגורמי המערכת המוסדית הראשית, והשתתפות כצרכנים במאמצי המערכת המוסדית הראשית.

33. המערכת המוסדית הראשית

מערכת צבאית מדרגית המופקדת על בניית גורמי המערכת המבצעית הראשית, קיימותה והזנתה בלחימה וברגיעה, כדי לאפשר ולהבטיח את היכולת של דרגי המערכת המבצעית הראשית לעמוד בכל המוטל עליהם ולמלא כיאות את תפקידיהם ואת משימותיהם.

שרשרת הפיקוד המוסדית מפעילה את המערכת המוסדית הראשית: ענף אחד בשרשרת הפיקוד יורד ממפקד הצבא לרמות מטהו כבוני כוח וכמאסדרים (רמ"ט הצבא, חברי המטה המתאם, חברי המטה המקצועי); ענף שני בשרשרת הפיקוד יורד ממפקד הצבא אל ראשי הזרועות (יבשה, אוויר וים); ענף שלישי בשרשרת הפיקוד יורד ממפקד הצבא אל מפקד המכללות הצבאיות; לשלושת הענפים כפוף דרג של גופי מטה המסייעים לסמכויות לשלוט על גופי הביצוע, ודרג של גופי הביצוע הפועלים בחמשת תחומי בניין הכוח.

תחומי העיסוק המקצועיים של המערכת המוסדית הם חמשת תחומי בניין הכוח: ידע שיטתי עיוני ומעשי – תו"ל; ארגון; כוח אדם; הדרכה (הכשרות ואימונים) ואמצעים (אמל"ח, תשתיות, מידע, חומרים ומשאבים).

תפקידיה: בניית גורמי המערכת המבצעית הראשית; הקניית כשירות בסיסית לממלאי תפקיד וליחידות; מילוי הדרישות המבצעיות; תכנון בניין הכוח, הכנת תוכניות המיזמים, וניהולם; הזנת המערכת המבצעית הראשית; קיום המערכת המוסדית הראשית.

34. המפקדה הכללית (מכל"ל) IDF General Headquarters (GHQ)

המפקדה העליונה בצה"ל. היא נועדה לעצב ולתכנן את הפעלת הכוח ואת בניין הכוח של צה"ל, לפקד עליהם ולשלוט בהם, וכפופות אליה המערכת המבצעית הראשית והמערכת המוסדית הראשית. המפקדה הכללית אמונה על מימוש החלטות הממשלה והנחיות שר הביטחון הנוגעות לצה"ל. המפקדה הכללית היא המפקדה הרבזרועית היחידה בצה"ל, והיא מופקדת על מלוא זירת המלחמה ועל כל המבצעים של כוחות צה"ל שמחוץ לזירת המלחמה. כמו כן, המפקדה הכללית היא המפקדה העליונה להפעלת כוחות היבשה, בנוסף להיותה ממונה על כל המפקדות הראשיות. המפקדה הכללית מורכבת ממפקד הצבא (הרמטכ"ל), מהמטה הכללי, ומגופים הכפופים למטה הכללי המתאמים את כל עבודתו (כגון אגפי המבצעים, התכנון והאסטרטגיה).

35. הפיקוד העליון Supreme Command

חלק מן המפקדה הכללית, העוסק בקביעות בתכנון ובניהול של מבצעי המלחמה בפיקוד הרמטכ"ל ובסיוע ישיר לו. חלק זה של המפקדה כללית מתארגן כפיקוד לפי הצורך.

36. הפעלת הכוח Force Employment, War Making

1. מכלול הפעילויות או העשייה הצבאיות המכוונות ישירות ללחימה ("עשיית מלחמה").
  2. כינוי לתפקודו של המפקד, הממלא את משימת הגוף הצבאי שעליו הוא מופקד.
- הפעלת הכוח היא הראשונה והשלטנית (הדומיננטית) מבין שני תפקודי הצבא הראשיים (התפקוד השני הוא בניין הכוח).

37. זרוע (SVC) Service

יחידת הביצוע העיקרית במערכת המוסדית הראשית שלה אחריות אסדרתית (רגולטורית) בממד לחימה מוגדר: יבשה, אוויר או ים. בנוסף לאחריותה האסדרתית, הזרוע נושאת באחריות לביצוע חלק ניכר מההיבטים הנוגעים לשירות צה"ל לביצוע משימותיו בממד הלחימה. כלל המשרתים הנמנים עם הזרוע מפותחים מקצועית על ידה גם אם אינם מוצבים בה – לרבות קביעת מסלול פיתוחם המקצועי וכן הצבתם וקידומם בהתאם. מפקד הזרוע כפוף למפקד הצבא, ולזרוע עשויים להיות כפופים חילות, מערכים או מינהלים או מנהלות.

38. חוליה Team

1. יחידת משנה של כיתת רגלים, ובה שניים עד ארבעה חיילים, ואחד מהם הוא תמיד מפקד.
2. קבוצת חיילים, לרוב קטנה מכיתה, שהוטל עליהם תפקיד קרבי או מנהלתי משותף, כגון: חוליית מקלע, חוליית מרגמה, חוליית תקשוב, חוליית תיקונים.
3. יחידת מטה שהיא יחידת המשנה של מדור או של תא. לעיתים מכונה "דסק" או "שולחן".

39. חטיבה (חט') Brigade (Bde – US), Regiment (REGT – US)

[במערכת המבצעית-היבשתית] יחידה קבועה בכוחות התמרון שהיא דרג העוצבה הנמוך ביותר, והפועלת באופן רגיל כשלמות אחת. החטיבה כוללת שלושה גדודים או יותר, לרבות יחידות מחילות וממערכים שונים וגופי סיוע מנהלתי הקבועים בה או המוקצים לה מהדרג הממונה. החטיבה פועלת במסגרת אוגדה או באופן עצמאי, ובדרך כלל מתארגנת ללחימה כחלק העיקרי בצוות קרב חטיבתי (צק"ח).

40. חטיבה מרחבית (חטמ"ר) Territorial Brigade

חטיבה שיעודה הקבוע להגן על הגבולות במרחב של חבל ארץ מסוים, לרוב באזור ספר, ובפרט להגן על אזרחי המדינה שחיים בגזרתה מפני מעשי איבה. מתפקידיה ללחום ולשמור בגזרתה, ולקיים את הכוחות שהיא מפעילה. מפקדת החטיבה היא קבועה וכפופים לה גדודים קבועים, אולם כוחותיה עשויים לכלול יחידות לא אורגניות הנתונות במצבי פיקוד שונים כלפי דרגים בשרשרת הפיקוד החטיבתית. החטיבה המרחבית כפופה לאוגדה מרחבית.

41. חטיבת מטה Division (DIV)

יחידת המשנה העיקרית של אגף במפקדה הכללית או של מפקדת זרוע, האחראית על אחד מתפקידיהן העיקריים. לחטיבה כפופות שתי מחלקות מטה או יותר. בזרוע האוויר נקראת מסגרת זו להק, ובזרוע הים – מספן.

42. חיל Arm, Branch, Corps

[בתחום הארגון] יחידה שלה אחריות אסדרתית (רגולטורית) הממוקדת באמצעי לחימה עיקרי, או באחד מתחומי הסיוע ללחימה או קיום גופי הצבא. בנוסף לאחריותו האסדרתית לנושא המחייב מומחיות, החיל נושא באחריות לביצוע חלק ניכר מההיבטים הנוגעים לנושא. כלל המשרתים הנמנים עם החיל מפותחים מקצועית על ידו גם אם אינם מוצבים בו – לרבות קביעת מסלול פיתוחם המקצועי וכן הצבתם וקידומם בהתאם.

מפקד החיל, הוא 'קצין חיל ראשי', חבר במטה המקצועי במטה הכללי, ועשוי להיות כפוף למפקד הצבא, למפקד זרוע או לראש אגף במטה הכללי. ככלל, חיל מורכב ממפקדה, מיחידות ביצוע וממשרתים הנפרסים בפריסה רחבה בכלל גופי צה"ל.

43. טייסת (ט) Squadron (sqn, sqdn)

1. יחידת ביצוע הכפופה למפקד כנף שייעודה להכשיר את אחד מסוגי כוחות האוויר בבסיס ולא־מנס, וכן לסייע להם בתחומי הפו"ש, המודיעין והמנהלה בלחימה; מכונה "טייסת טיסה". טייסת הטיסה בנויה מכמה גִּפּים;

2. יחידת ביצוע הכפופה למפקד כנף שייעודה לספק שירותים ליחידות הבסיס בתחומי הסיוע הקרבי או המנהלתי; מכונה "טייסת שירותים". טייסת השירותים מורכבת מכמה תחומים.

44. **יחידת ביצוע** Operating Unit, Employment Unit

יחידה שייעודה הוצאה לפועל של תחום עיסוק מוגדר, בהפעלת הכוח או בבניינו.

45. **יחידת מטא** Staff Unit

יחידה שייעודה לסייע למפקד לפקד ולשלוט על הכפופים לו.

46. **ייעוד** Designation, Objective

1. הטעם לקיומו של גוף צבאי, הצורך שגוף זה ממלא בארגון;

2. התכלית הכללית והעיקרית להקמת יחידה, ייצור פריט וכדומה.

47. **יכולת** Ability

מאפיין או תכונה הנובעים מטיבם של פָּרָט, גוף צבאי או אמצעי, המגלמים אפשרויות או כוח לעשייה (פוטנציאל), כגון: טווח, מהירות, מְשָׁפֵל, עוצמה, גובה, שטח, נפח, קרינה, תדירות, תהודה, חִישָׁה, פְּרָקְנִיּוּת (מודולריות), גמישות, צְמִימוּת (קומפקטיות), איתנות, יציבות וכו'.

48. **כוח** Force, Detachment

קבוצת חיילים על נשקם וצידום או קבוצת כלי הובלה (פלטרמות) רובוטיים בלתי מאוישים יבשתיים, אוויריים או ימיים, כגון כלי רֶקֶ"ם, כלי טיס, כלי שיט, וכו'. המונח פֹּחַם אין בו כדי להגדיר כמות או סוג, לפיכך הוא יכול להיות בכל גודל שהוא: חוליה או חטיבה, סוללת טילים או שייטת צוללות, שדרת מובילים, צוות פְּצָחִים, זוג מטוסים או אוגדת שריון.

49. **כוח אָדָם (כ"א)** Personnel (PER), Military Manpower

1. שם כולל למשאב האנושי בארגון צבאי הניכר בבניאדם זמינים וכשירים לשרת שירות צבאי;

2. אחד מתחומי בניין הכוח, שהוא גיוס בני-אדם לצבא, מיונם, השמתם וקידומם, ציוותם וליכודם ליחידה.

50. **כּוֹנֵנִת (כוני)** Alert, Standby

1. דריכות לקראת אפשרות לפעילות מבצעית החורגת משגרת הפעילות. יש רמות שונות של כוונות, ובכל אחת מהן ההכנות והפעולות המיוחדות והמתאימות לה, שמטרתן להפוך את הכוחות או את האמצעים לרלוונטיים למשימה צפויה (בזמן, במרחב, בתווך וכיו"ב);

2. כינוי למצב שמכריזים עליו בשל סכנה צפויה או לקראת משימה צפויה, שבו כוחות, מפקדות ואמצעי לחימה יכולים להתחיל בפעילות מבצעית מיד עם קבלת הפקודה לפעול;

3. כינוי לקביעת פרק זמן מוגדר שמתחיל מרגע ההכרזה על מצב כוונות ואשר עד לסיומו – על כוחות או על אמצעי לחימה להיות מוכנים לפעולה.

51. **כּוֹשֵׁר** Capability

יכולת ביצוע בתחום פעילות מסוים או יכולת התמודדות עם אתגר מסוים, הנמדדות ביעילותן. דוגמאות לכשרים שונים: כושר נשיאה, כושר חישוב, כושר גופני, כושר קרבי, כושר הסתגלות, כושר ספיגה, כושר ייצור, כושר אגירה, כושר אחזור,

כושר שידור, כושר קליטה, כושר תנועה (ריצה, נסיעה, טיסה, שיט וכו'), כושר קנייה ועוד.

52. **כִּיתָה (כ')** Section, Squad

[בכוחות היבשה] יחידת משנה של מחלקה. הכיתה היא קוביית היסוד או היחידה התקנית הקבועה הנמוכה ביותר בכוח צבאי יבשתי. מפקדה – הוא מְשָׁ"ק זוטר.

53. **כָּנֶף** Wing

בסיס שהוא יחידת ביצוע לכוחות אוויריים, ובו טייסת טיסה אחת או יותר, המשמש בעיקר כנקודת מוצא למשימות מבצעיות של הכוחות, והמסייע להם בתחומי המנהלה והעזר לפו"ש. מפקד הכנף כפוף ישירות למפקד כוחות האוויר (מח"א).

בתוך בסיס חיל האוויר גורמי הסיוע המנהלתי (לוגיסטיקה, אחזקה, משאבי אנוש, רפואה, אבטחת מחנות) וגורמי העזר לפו"ש (פיקוח טיסה, שליטה, תקשוב ומודיעין) מאורגנים כטייסות שירותים (טייסת תעופה, טייסת תחזוקה אווירית).

וטייסת מנהלה) – הכפופות למפקד הבסיס; וכגפים – הכפופים למפקדי טייסות הטיסה.

54. כְּשִׁירוֹת Competence, Qualification

1. הערכת יכולתם של פרט או של גוף צבאי למלא כנדרש, במועילות (באפקטיביות) וביעילות, תפקיד שהם

מיועדים לו או משימה שעשויה להיות מוטלת עליהם. את ההערכה עושה המפקד או הגורמים

המוסמכים לכך באמצעות שיפוט של ביצועי הפרט או הגוף הצבאי.

2. הערכה של אמצעי המבטאת את מידת תקינותו הטכנית ויכולתו למלא את ייעודו.

55. כשירות בסיסית

כשירות הנוגעת לתפקידים התקניים הבסיסיים של הגורם המוערך והמגדירה את הנדרש ממנו כדי למלא במועילות (באפקטיביות) וביעילות. השגת כשירות בסיסית ושמירה עליה היא מטרת ההכשרות במערכת המוסדית הראשית.

56. כשירות מבצעית

כשירות הנוגעת לתפקידים התקניים המבצעיים של הגורם המוערך והמגדירה את הנדרש ממנו כדי למלא במועילות (באפקטיביות) וביעילות. השגת כשירות מבצעית ושמירה עליה היא חלק מהתכונות הגורם המוערך למשימותיו המבצעיות (למשל התכונות למלחמה כוללת) במסגרת תהליכי ההדרכה ביחידה.

57. לֶהֱק

גוף המטה הבכיר בזרוע האוויר שראשו חבר במטה המתאם של מפקד הזרוע, וכפוף לו ישירות. הלֶהֱק מקביל בדרגו לחטיבת מטה במפקדה הכללית או בזרוע היבשה. ללֶהֱק כפופות יחידות ביצוע ויחידות מטה.

58. לוגיסטיקה (LOG) Logistics

האומנות המעשית של הנעת הכוחות וקיום יכולותיהם החומריות. אומנות זו מאפשרת למצות את העוצמה הצבאית באמצעות יכולות הספקה, רפואה צבאית, טכנולוגיה ואחזקה, תנועות והיסעים, בינוי ותשתיות.

59. לחימה Combat, Fight

כל פעילות של כוח מזוין או אמצעי לחימה לשם השגת משימה צבאית שכרוכה בהתנגשות באויב חמוש או שעשוי להיות חמוש, או נסיבות שבהן נערכים להתנגשות כזו. בלחימה בולטים מוכנות המשתתפים בה וחתירתם להביא לפגיעה פיזית באויב (באופן יחידי או כחלק מצוות). בנוסף, המשתתפים בלחימה עלולים להיפגע מהאויב כדבר רגיל וצפוי.

לחימה אינה כוללת פעולות המוגדרות במפורש כפעולות שיטור, או כפעולות צבאיות אחרות שאינן נגד אויב ודאי או אפשרי הכרוכות בשימוש בנשק.

יש להבדיל בין 'לחימה' לבין העשייה הצבאית העוסקת בהפעלת כוחות או אמצעים הנמצאים ב'לחימה'. דוגמאות: העשייה של המפקדות המפעילות כוחות בלחימה היא 'פעילות מבצעית' ולא לחימה, שכן המפקדה אינה נדרשת להתנגשות עם אויב (גם אם יכול להיווצר מצב כזה ביוזמת האויב); חייל המפעיל אמצעי לחימה כגון כלי טיס בלתי מאויש שמיועד להפעיל אש נגד אויב, מבצע פעילות מבצעית ולא לחימה (לעומתו, כלי הטיס מבצע פעילות לחימה).

60. מאָמץ Effort

צורת הפעלת הכוח הנקבעת על ידי המפקד במערכה או במבצע מסוימים, בהתאם לפעולות המרכזיות שנדרש לעשות או לנושאים העיקריים שבהם יש לטפל כדי לממש את הרעיון שקבע המפקד (הרעיון למילוי המשימה). המאמצים עומדים בלב השיטה להפעלת הכוח.

61. מִבְּנֵה הַכּוֹחַ Force Structure

1. רֶבֶב המסגרת הצבאית, הרכיבים היוצרים אותה ויחס כל אחד מהם לאחרים; לשון אחר: כמות הגופים

או היחידות שמהם נבנית המסגרת הצבאית והתקנים המוקצים להם

2. כינוי לרעיון המרכזי, שלפיו מתכננים את רכיביה העיקריים של מסגרת צבאית ומציידים אותה ביכולות ובכלים, תוך יישום עקרונות הארגון הצבאי.

62. מבצעים (Operations (OPNS, OPS)

1. כינוי לתחום פעולה צבאי, הכרוך בלחימה, בהכנות לקראתה, למשל תכנונה ואימונים לקראתה, באבטחה ובהגנת הגבולות ("ביטחון שוטף").
2. כינוי לפעילויות לחימה ביבשה, באוויר או בים, או לפעולות לוחמת המידע.
3. כינוי לגוף צבאי העוסק בתחום המבצעים.
4. [בהשאלה] כינוי לתחום תפקודו העיקרי של כל מפקד בצבא במילוי ייעוד יחידתו.

63. מדור Section, Subsection

יחידת המטה הקטנה ביותר הממונה על גופי משנה, כגון חוליות, ולה תחום עיסוק מוגדר. בדרך כלל מדור הוא יחידת משנה של ענף.

64. מדרג Hierarchy

הייררכייה; מבנהו של ארגון המדורג לפי סדר הסמכויות והכפיפויות. הדרג התחתון כפוף לדרג שמעליו, וזה כפוף לדרג שמעליו עד לדרג העליון. למשל: בראש המדרג הצבאי עומד מפקד הצבא (הרמטכ"ל).

65. מוטת השליטה האנושית

יכולת האדם לטפל ברזמנית בכמה גורמים, מעשים ומאמצים ביעילות, להפיק מהם משמעויות מועילות ולשלבם בקבלת החלטות. מוטת השליטה האנושית מוגבלת מטיבה, לכן האדם האחד יכול לפקד באורח שוטף, קבוע, הדוק ובלתי אמצעי,

בפעילות צבאית אופיינית – רק על מספר מצומצם של גורמים, מעשים ומאמצים. הניסיון המצטבר האנושי קובע את רף מגבלת מוטת השליטה האנושית על 5 גורמים.

66. מוכנות Readiness

היכולת של כוחות ושל יחידות לעמוד בהישגים נדרשים כדי למלא משימות צפויות ולהיערך לפעולה בלא עיכובים. המוכנות מורכבת מכשירות, כוננות, ונכונות. המוכנות נמדדת באלה: מידת החפיפה בין הכשירויות לדרישות, למשימות,

לאיומים ולסיכונים; מידת זמינות הכוח או המסגרת הצבאית, אמצעיהם ומשאביהם ביחס לעיתוי הנדרש למלא את המשימה; מידת נכונות הדרג המחליט לקבל בזמן הנכון החלטה לפעול, או להימנע מפעולה, ומידת נכונות דרגים הכפופים

לפעול. יסוד מוכנותו של כל גוף צבאי במוכנות מרכיביו. הערכת רמת המוכנות של יחידה למשימותיה נתונה למפקדה ונעשית בתיאום עם הדרג הממונה ובשקלול כל מרכיבי המוכנות והמדדים הרלוונטיים.

67. מוצב הפיקוד העליון (מצפ"ה) Supreme Command Post

המקום שממנו יפעלו הרמטכ"ל ומטהו כפיקוד עליון במהלך מבצעים, והוא בכל עת האמצעי הבלעדי של הרמטכ"ל לפיקוד ולשליטה על לחימת צה"ל. המצפ"ה בנוי ממרכזים, מכלולים ותאים, המתארגנים על בסיס האגפים, חטיבות המטה

ומחלקות המטה במפקדה הכללית.

68. מחוז Civil Defense District, Home Front Command (HFC) District

מסגרת ארגונית להתגוננות אזרחית הממונה על כמה נפות. המחוז כפוף למפקדת פיקוד העורף.

69. מ מחלקה (מח"ט) Platoon (PLT - US)

יחידה קבועה במערך השדה בדרג שמעל לכיתה ומתחת לפלוגה, הפועלת באופן רגיל כשלמות אחת. מפקדה הוא קצין זוט (סג"ם או סגן) שכפופים לו חוגרים בלבד.

70. מחלקת מטה Department (DEPT - US)

1. [במפקדה הכללית] יחידת מטה שהיא יחידת המשנה העיקרית של אגף או של חטיבת מטה.

2. יחידת מטה שהיא יחידת המְשנה העיקרית במטה של פיקוד.
  3. [בזרוע האוויר] יחידת מטה שהיא יחידת המְשנה העיקרית של להק.
  4. [בזרוע הים] יחידת מטה שהיא יחידת המְשנה העיקרית של מספן.
  5. יחידת מטה שהיא יחידת המְשנה העיקרית במטה של חיל או במטה של מערך מקצועי.
  - מחלקת מטה בצה"ל מורכבת מענפים וממדורים.
  6. [במשרד הביטחון] מסגרת ארגונית המאגדת כמה מְחלקים המתמחים בתחומי רכש מוגדרים.
71. **מְחנה** 1. Camp, Base; 2. Army, Field Army
1. שטח צבאי מכוסה מבנים ארעיים או קבועים (כגון אוהלים, צריפים או בניינים), או שטח שנטו בו אוהלים לאֶכסון חיילים, לאימונים, לפעילות מבצעית או מנהלית.
  2. שם נרדף לצבא חונה, ולארמייה.
72. **מְטה** Staff
- חבר קצינים הכפופים ישירות למפקד, המאורגנים במסגרת שייעודה לסייע למפקד לפקד על הגוף הכפוף לו ולשלוט עליו. קצינים אלה מכונים 'קציני־מטה'.
73. **מְטה מקצועי ("מְטה מיוחד")** Special Staff
- חבר קצינים במטה שמסייעים למפקד בתחומים מקצועיים ייחודיים הדרושים לו, המשלימים לתחומי התפקוד הראשיים של המטה המתאם. המטה המקצועי הוא רמת המטה שמתחת למטה המתאם. כל חבר במטה המקצועי מתואם על ידי ראש המטה, או חבר המטה המתאם הנוגע לעניינו. כל חבר במטה המקצועי כפוף ישירות למפקד או לחבר המטה המתאם הנוגע לעניינו, אם כי זהות הגוף המתאם יכולה להשתנות בצורות תפקוד צבאיות שונות. גופי המטה המקצועי של המפקדה הכללית נקראים זרועות, חילות, מערכים מקצועיים, חטיבות מטה, מינהלים או מינהלות.
74. **מְטה מְתאם** Coordinating Staff, General Staff (GS)
- חבר קצינים במטה שמסייעים למפקד בתחומי אחריותו הראשיים*, באמצעות תאום תחומים אלה ביחידתו, ניהולם ופיקוח עליהם. חברי המטה המתאם מתואמים על ידי ראש המטה, וכפופים ישירות למפקד. המטה המתאם הוא רמת המטה האמצעית, בין ראש המטה למטה המקצועי.
- *בהפעלת הכוח אלה תחומי המבצעים, כוח האדם, הלוגיסטיקה, והמידע; בבניין הכוח אלה תחומי התורה הצבאית, ארגון, כוח האדם, ההדרכה, והאמצעים.
- לדוגמה, האתגר שהציבו דפוסי הפעולה של אירגוני ההתנגדות העממית חייבו את המדינות להגדיר את תופעת העימות המזויין למול מעשי טרור וגרילה ולהחליט מי הם אנשי המקצוע האמונים על מתן מענה לאתגר. משהוטל האתגר לפתחו של צבא, נוספו למכלול הידע, לאתיקה, לכ"א ולארגון (יכולותיו, מוסדותיו וכו') התמחויות.
75. **מְטרה** Aim
- כוונתו של דרג ממונה או ההישג שהוא רוצה להשיג. המטרה היא התוצאה הסופית שאליה מכוונים המאמצים, ואשר המשימות, היעדים או המטלות הנגזרים ממנה עתידים לממשה, לשרתה או לקדמה. ניסוח המטרה בכל דרג מבוסס על המשימה שמטיל הדרג הפוקד ומן ההנחות והשיקולים בתכנונה.
76. **מִידע** Information
- נתונים שאפשר להעביר בדרך של תקשורת, שעובדו ואורגנו בהקשר כלשהו כך שאפשר להפיק מהם רלוונטיות, משמעות וערך. מידע הוא משאב לכל דבר ואפשר לנהלו, כלומר לתעדו, לסדרו, לאחזרו, לשנותו ועוד.
77. **מידע וידע**
- [בבניין הכוח] מכלול ידע שיטתי עיוני ומעשי בתחומי המקצוע הצבאי. הידע העיוני כולל את התיאוריה הצבאית, או את הפרדיגמה השלטת על תופעת המלחמה, ואת הפרדיגמות המתחרות*; את התורה הצבאית ואת התפיסות הצבאיות. הידע המעשי, הטכני, מגולם בהוראות מקצועיות – שיטות, טכניקות, ותרגולות – בעוד הידע הנוגע לתפקודים הצבאיים השונים, למנהלים ולנסיבות הייחודיות של העשייה מגולם בנהלים, במדיניות, בפקודות קבע (כגון פקודות ארגון) ובפקודות שגרה, בתוכניות להפעלת כוח (מבצעות) ולבניינו (מיזמים).
- *לדוגמה, האתגר שהציבו דפוסי הפעולה של אירגוני ההתנגדות העממית חייבו את המדינות להגדיר את תופעת העימות המזויין למול מעשי טרור וגרילה ולהחליט מי הם אנשי המקצוע האמונים על מתן מענה לאתגר. משהוטל האתגר לפתחו של צבא, נוספו למכלול הידע, לאתיקה, לכ"א ולארגון (יכולותיו, מוסדותיו וכו') התמחויות.

78. מיזם צבאי (Military Project (proj)

משימה חד-פעמית לבניין כוח שהיקפה, משאביה ומשך מילויה מוגדרים מראש. למשל משימות ייצור מוצר, מחקר ופיתוח טכנולוגיה או הקמת שירות. ביסוד המיזם עומד הצורך – מבצעי או מנהלי – שאפיינו ואישרו הגורמים המוסמכים לכך. מכונה "פרויקט".

79. מכלול Complex

רכיב-משנה של מרכז במפקדה, המיועד לסייע למפקד לשלוט בתחום-משנה מוגדר המצוי תחת אחד מתחומי המטה המתאם. המכלול מורכב מגורמי המטה המקצועי ובנוי מתאים.

80. מכפיל כוח Force Multiplier

תכונה, יכולת, שיטה, מידע או תופעה המגבירים במידה מובהקת את עוצמתם של כוח, יחידה או צבא, בשעה שכמות אמצעיהם העיקריים ואנשיהם נשארת קבועה או קטנה. נוכחותו של מכפיל כוח יוצרת אפוא אגבור (synergy), היינו עוצמת הגוף גדולה מסכום עוצמות רכיביו.

לדוגמה: שתי יחידות שוות במבן או בסדר כוחן, אך לאחת מהן יש מכשיר לראיית לילה; עדיפותה מוכחת בפעילות בשל יכולתה להילחם באויב גם בתנאי לילה. מכפיל הכוח עשוי להתממש בצורות שונות: פריט או מערכת פריטים (כגון מערכת פיקוד ושליטה) או תכונה (כגון רוח לחימה או רמת אימון).

אף שאין רשימה מוסכמת למשתנים של מכפיל הכוח, ממסדי הצבא מציינים לעיתים קרובות משתנים אלו: עליונות אווירית, שלטנות במידע, קישוריות, היערכות ברמת המערכה, מנהיגות, מודיעין, לוגיסטיקה, טווח פעולה, ניידות, רוח לחימה, הפתעה, אימון. מכפיל כוח עשוי להתגלם גם ביישום נכון של עקרונות מלחמה.

81. מסייע ← בסיוע

82. מספן

גוף המטה הבכיר בזרוע הים שראשו חבר במטה המתאם של מפקד הזרוע, וכפוף לו ישירות. המספן מקביל בדרגו לחטיבת מטה במפקדה הכללית או בזרוע היבשה. למספן כפופות יחידות ביצוע, ויחידות מטה.

83. מסתייע ← בסיוע

84. מערך (מקצועי)

[בתחום הארגון] יחידה שלה אחריות אסדרתית (רגולטורית) בנושא מקצועי השייך לאחד מתפקודי הפעלת הכוח או בניינו. בנוסף לאחריותו האסדרתית לנושא המחייב מומחיות, המערך נושא באחריות לביצוע חלק ניכר מההיבטים הנוגעים לנושא. כלל המשרתים הנמנים עם המערך מפותחים מקצועית על ידו גם אם אינם מוצבים בו – לרבות קביעת מסלול פיתוחם המקצועי וכן הצבתם וקידומם בהתאם.

מפקד המערך חבר במטה המקצועי במטה הכללי, ועשוי להיות כפוף למפקד הצבא, למפקד זרוע או לראש אגף במטה הכללי. ככלל, מערך מורכב ממפקדה, שהיא היחידה העיקרית, ומנציגויות ברחבי צה"ל בהתאם לצורך.

85. מערכת מבצעית ← המערכת המבצעית הראשית

86. מערכת מוסדית ← המערכת המוסדית הראשית

87. מפקדה Headquarters (HQ), Command Post (CP - US)

1. יחידה בתוך מסגרת צבאית לוחמת שייעודה לאפשר את תפקודו המועיל והיעיל של מפקד המסגרת,

בראש ובראשונה במצב לחימה. המפקדה כוללת את המפקד, את מטהו ועוזריו ואת קציני המטה שאצל להם סמכות לפקד ולשלוט על פקודיו בתחום מסוים;

2. כינוי ליחידה בגוף צבאי שייעודה לאפשר את תפקודו המועיל והיעיל של כל הגוף כשלם, בראש

ובראשונה במצב לחימה. נוסף על המפקד, כוללת המפקדה את מטהו ועוזריו, ואת הגורמים בגוף הצבאי המקיימים אותו והמאפשרים את רצף פעולתו כמסגרת ארגונית אחודה (כגון גורמי סיוע מנהלתי).

3. כינוי למוצב הפיקוד.

88. מפקדה ראשית

מפקדה שראשה כפוף ישירות לרמטכ"ל המפעילה כוחות ללחימה במרחב מבצעים או המפעילה גופי ביצוע לסייע ללחימה בכל זירת המלחמה באחד מתפקודי המפקד הראשיים, כגון לוגיסטיקה, כוח אדם ומידע (תקשוב, מודיעין ולוחמות המידע). בצה"ל, המפקדות הראשיות הקבועות הן אלה: מפקדות הפיקודים המרחביים, מפקדות כוחות האוויר וכוחות הים, מפקדת פיקוד העורף, ומפקדת העומק; בשעת חירום מצטרפות אליהן מפקדת פיקוד הלוגיסטיקה (הפיקלו"ג), מפקדת פיקוד התקשוב, מפקדת פיקוד המודיעין, ומפקדת כוח האדם.

89. מפקדה כללית ← המפקדה הכללית.

90. מרחבי

כינוי לשיוך דברמה או הצמדתו לתחום גאוגרפי מסוים. דוגמאות לשיוך מרחבי: זירת המלחמה, זירת מבצעים, גבולות גזרה.

91. מרכז Center

1. יחידת מטה ארעית במפקדה הכללית או במפקדה ראשית המיועדת לסייע למפקד לשלוט במאמץ, במשימה ראשית קבועה של המפקד או בתחום עשייה קבוע של המטה המתאם. המרכז מכיל את גורמי התחום המסוים במטה המתאם (מבצעים, מודיעין, לוגיסטיקה, כוח אדם ותקשוב) ואת הגורמים הרלוונטיים במטה המקצועי, ובנוי ממכלולים ומתאים. ההתארגנות של גופי המטה במרכזים נועדה קודם כול למצב לחימה.

2. [במערכת המבצעית הראשית] יחידת ביצוע קבועה בדרג האגד הכפופה לפיקוד או לאגף, האחראית למילוי אחד מתפקידיהם הראשיים, ואשר ייעודה לספק שירותי סיוע מנהלתי (לוגיסטיקה, הזנה, אחזקה, רפואה או מנהל כוח אדם), סיוע בתקשוב או במודיעין ליחידות המערכת המבצעית. המרכז בנוי ממטה יחידתי ומיחידות ביצוע הכפופות לו.

3. [במערכת המוסדית הראשית] יחידת ביצוע בדרג האגד הכפופה לגוף מאסדר, כגון אגף, זרוע, חיל או מערך, שיעודה לבנות את יחידות המערכת המבצעית הראשית באחד מחמשת תחומי במניין הכוח, לקיימן או להזינן ברגיעה. המרכז בנוי ממטה יחידתי ומיחידות ביצוע הכפופות לו.

93. משותף ("רב-זרועי") Joint

1. שם תואר לכוח או ליחידה בהם רכיבים משתי זרועות או יותר הפועלים תחת סמכות אחת באחד ממבצי הפיקוד כדי להשיג מטרה משותפת.

2. שם תואר לאמצעי או לתשתית המיועדים לשימוש כוחות או יחידות מכמה זרועות. מכונה גם "רב-זרועי". [הפועל: שותף, שיתף; שם הפועל: לְשַׁתֵּף; שם הפעולה: שיתופיות]

94. משימה Mission (MSN-US), Task, Assignment

1. מטלה שהממונה מטיל על פרט, על צוות, על יחידה או על כוח כדי שישלגו הישג נדרש. את המשימה מטילים כדי להבטיח את השגתה או את קידומה של המטרה, שהיא ההישג הנדרש מן הדרג הממונה מטיל המשימה או מן הדרג הבכיר הממונה עליהם.

2. פעולה שפרט או גוף צבאי נצטוו לעשות, והוכפפו לשם כך לסמכות שאינה ממונה עליהם, כגון משימת תקיפה של כלי טיס, משימת סיוע של יחידת ארטילריה או משימת פיתוח לפריט חדש.

95. משימה עיקרית

המשימה המרכזית והשלטתית (דומיננטית) שהוטלה על גוף צבאי כדי להשיג הישג נדרש. מכונה "משימה ראשית" או "משימת ליבה".

96. נושאי

כינוי לשיוך דברמה או הצמדתו לעניין נדון, לרעיון, לתחום דעת (דיסציפלינה), לתחום עשייה או לעיסוק. למשל, שיוך דברמה או הצמדתו למבצעים, למידע, לאש או ללוגיסטיקה נחשבים לשיוך או הצמדה נושאים.

97. נכונות Willingness

הניעה (מוטיבציה) מתאימה של הפרט או הקבוצה בארגון הצבאי לעמוד בדרישות מהם בנסיבות השוררות והצפויות. מרכיבי הנכונות הם: מחויבות, אמון, כבוד, ביטחון בצרכים הבסיסיים, גאווה, צדקת הדרך, התמקצעות במשימות, תחושת

מימוש עצמי, אכיפת המשמעת, לכידות יחידתית, גאוות היחידה ורוח היחידה.

98. נְפֶה Sub District

מסגרת מרחבית של כוחות ומפקדות המופקדת על פעולות התגוננות אזרחית בשעת חירום, על ממשל צבאי, על מנהל אזרחי או על מבצעי שיטור. נפה כפופה למחוז, ובה כמה חבלים. מבחינים בין נְפֶה כְּפֶרִית, הכוללת בעיקר חבלים כפריים, לנְפֶה עִירוֹנִית – במקור העירוני.

99. סוּלְלָה (סול'') Battery (BTRY – US, bty – UK)

יחידת מקלעים, תותחים או משגרים קבועה במערכי הארטילריה או ההגנה האווירית, המקבילה בדרגה לפלוגה, ופועלת בדרך כלל כשלם אחד. הסוללה היא הדרג הנמוך ביותר במערכים האלה שבו קצינים מפקדים על יחידות המשנה (פלגות).

היא נמצאת מתחת לדרג הגדוד, אך עשויה להיות כפופה ישירות ליחידה בכירה ממנו, כגון אגד.

100. סיוע ← בסיוע

101. סינרגיה ← אגבור

102. סִנְכְרוֹן Synchronization

1. תיאום זמנים של שתי פעולות או יותר כדי שיעשו בזמן אחד.
2. פעולה או תוצאה של תיאום בזמן, במרחב ובמשאבים של כוחות ומאמצים כדי ליצור עוצמה קרבית מרבית במקום ובזמן מכריעים.

103. עֵיצוּב Design

תהליך שתכליתו לגבש רעיון להפעלת הכוח או לבנינו, ובו השלבים האלה: בירור הבעיה או האתגר שמולם יש להתמודד; קביעת המשימות הנובעות מהם; וקביעת המסגרת למילוי.

104. עֶנְף (ע') Section

גוף משנה של מחלקה במטה או של מרכז, ובו מדורים וקציני מטה בכירים.

105. פִּיקוּד (CMD) Command

1. הסמכות המוקנית כחוק לממלאתפקיד צבאי כלפי גוף צבאי וכלפי פקודים להשתמש במשאבים זמינים שימוש מועיל (אפקטיבי) לפעולות אלה: תכנון כוחות צבא והפעלתם, ארגוןם והכוונתם, תיאום ביניהם ובקרת פעולותיהם – כדי למלא משימה. לכושר הפיקוד המרכיבים האלה: מנהיגות ומצביאות, מקצועיות צבאית, אתיקה צבאית וכושר ניהול. סמכות הפיקוד נובעת מאחריות לגוף הצבאי ולפרט שבו (כגון בריאות החייל, תנאי השירות, המורל והמשמעת).
2. מימוש הסמכות לעיל.
3. [בארגון הצבאי] גוף ודרג במערכת המבצעת הראשית הכפוף ישירות למפקד הצבא (הרמטכ"ל) וייעודו להפעיל כוחות. יש שני סוגי פיקוד: פיקוד הנקבע לפי גאוגרפיה, האחראי למרחב מבצעים יבשתי (פיקוד מרחבי), אווירי או ימי; פיקוד הנקבע לפי נושא כללי-צה"לי במסגרת המפקדה הכללית (המכל"ל) כגון הפיקוד הלוגיסטי (הפיקלוג). לעיתים משולבים בפיקוד אחד שני סוגי הפיקוד, כמו למשל בפיקוד העורף.

106. פיקוד עליון ← הפיקוד העליון

107. פִּיקוּחַ Control, Supervision, Oversight

השגחה אחר פעילותם של אדם, גוף, מכשיר, מערכת וכד', כדי לוודא שהיא תואמת את הצפוי מהם. הפיקוח כולל גם התערבות מכוונת כשהפעילות חורגת מהצפוי.

108. פְּלָגָה Troop, Platoon (PLT) (1); Naval Division, Detachment, Squadron (Sqn, Sqdn) (2); Detachment (3–4)

1. יחידת משנה של סוללה בכוחות התותחנים ובכוחות ההגנה האווירית, ובה שניים או שלושה קנים או משגרים. לרוב אין הפלגה פועלת כיחידה עצמאית, אך היא עשויה למלא משימת ירי זמנית במנותק מהסוללה.

2. יחידה ארגונית בזרוע הים של צה"ל בדרג שמתחת לשייטת. מבחינים בין **פְּלִגָּת יָם** – יחידה שבה כמה כלי שיט מאותו סוג, כגון פְּלִגָּת סְטִי"לִים (ספינות טילים) או פְּלִגָּת דְּבֻרִים ; לבין **פְּלִגָּת חוֹף** – יחידה הנותנת סיוע מנהלתי או קרבי לפלגות ים, כגון פלגת תחזוקה ופלגה טכנית.
3. יחידה בכוחות קומנדו או בכוחות מיוחדים בדרג הפלוגה או הגדוד שייעודה הוא בניין כוח בתחום מקצועי מסוים.

4. כוח שפוצל מיחידתו ונשלח למלא משימה זמנית נפרדת. [ברבוי : פְּלִגָּת ; נסמך רבים : פְּלִגָּת]

109. **פְּלִיגָּה (פִּלִי)** (CO - US, Coy - UK) Company

יחידה על-מחלקתית קבועה במערך השדה הפועלת באופן רגיל כשלמות אחת, והיא הדרג הנמוך ביותר בו קצינים מפקדים על יחידות המְשֻׁנָּה. הפלוגה נמצאת מתחת לדרג הגדוד, אך עשויה להיות כפופה ישירות ליחידה בכירה ממנו, כגון חטיבה או אגד.

110. **פְּעִילוֹת מְבַצְעִית**

כינוי לפעילות כוחות ואמצעים או להפעלתם לצורך השגת הישגים נגד האויב, או כדי למנוע ממנו הישגים או לצמצמם, באופן ישיר או עקיף, מסייע או מאפשר. גם ההכנות לפעילות מבצעית נחשבות לפעילות מבצעית.

111. **פְּקֻדוֹת הַצָּבָא**

שם כולל להוראות הפיקוד העליון, לפקודות המטה הכללי (פקודות מטכ"ל) ולפקודות הכלליות האחרות, כמשמען בחוק השיפוט הצבאי. פקודות הצבא הן החקיקה הצבאית הנתונה לדין המשמעותי.

112. **צָבָא ← אֲרוֹנוֹן צְבָאִי**

113. **צָפוֹת** 1,3. Team; 2. Crew

1. קבוצת פרטים או יחידות המאורגנים יחד ארעית תחת מפקד אחד במצבי הפיקוד "פיקוד מבצעי" או "שליטה מבצעית", כדי למלא תפקיד או משימה משותפים מוגדרים. כל מרכיב בצוות ניחן ביכולות או בכשרים שונים המיושמים יחד באופן מאגבר להשיג הישג נדרש, ולכל מרכיב אחריות דיווח (מחויבות לתת דין וחשבון, Accountability) לתפוקות הצוות כולו ;
2. קבוצת חיילים המאיישים כלי הובלה, כגון כלי רכב, כלי שיט או כלי טיס, ושכל אחד מהם תפקיד בהפעלת כלי ההובלה למלא משימה משותפת ;
3. כינוי ליחידה יבשתית קבועה בדרג מחלקה ביחידות נבחרות, בכוחות קומנדו ובכוחות מיוחדים, ובדרג כיתה ביחידות סיוע קרבי או מנהלתי. [ברבוי : צָפוֹתִים]

114. **צָפוֹת קָרֵב (צ"ק)** (Task Force (TF), Combat Team (CT)

כוח לוחם שאינו כוח קבוע, אלא הוא מאוגד תחת מפקד אחד לשם מילוי משימה מוגדרת (כוח משימתי). פעולת הקמתו מכונה צִיוּת כּוֹחוֹת. צוות קרב הוא בדרך כלל משולב-חילות, ומפקדו הוא המפקד של הרכיב העיקרי בצוות.

115. **קִיּוֹם הַכּוֹחַ** Sustainment

1. מתן סיוע לכוח כדי ליצור עוצמה נדרשת, להפעילה ולשמור עליה לשם מילוי משימותיו בשלמות. עוצמה זו נדרשת נוכח פעילות האויב או נוכח קשיים קיימים או צפויים בזמן הלחימה. קיום הכוח הוא אחד מארבעת הרכיבים של כושר צבאי.
2. כינוי למאמץ מנהלתי הכולל איוש, ציוד הכוח באמצעי לחימה, תדלוק, תיקון ואחזקה, הובלה, והזנת הכוחות ; יחד עם רכיבים ממאמץ הסיוע הקרבי : סיוע הנדסי ; אבטחה קרקעית והגנה אווירית.

116. **קִיּוּמֹת** Sustainability

כושר המנהלה הזמני הפנימי בגוף צבאי, המאפשר לו למלא את משימותיו ברציפות ובאופן עצמאי, ללא סיוע מנהלתי חיצוני.

117. **שִׁיטָּה** Flotilla, Squadron

יחידת ביצוע הכפופה למפקדת זרוע הים, שייעודה הוא להכשיר כוחות ים עיקריים ולאמנם, וכן לסייע להם בתחומי הפו"ש, המודיעין והמנהלה בלחימה, כגון : שיטת הסְטִי"לִים (ספינות טילים), שיטת הצוללות ושיטת הקומנדו הימי. השיטת מורכבת מכמה פְּלִגָּת.

118. **שִׁלּוּב ← מְשׁוּלָב**

119. שיתוף-משותף.

120. שליטה Control

1. מימוש סמכות המפקד להכווין את פעולת הכפופים לו באמצעות הטלת משימות ייחודיות עליהם, תיאום ביניהם וסנכרון פעולתם האחודה, בקרה עליהם ופיקוח עליהם. השליטה ניכרת בעיקר בידיעה של המפקד בכל עת על מצבם של הכפופים לו, על מיקומם ועל צעדיהם הבאים, ומאפשרת להתערב בפעילותם ולהשפיע עליה ועל מילוי משימותיהם בעת ביצוען. השליטה היא חלק מפיקוד. ריכוזיות השליטה נקבעת עלפי אופן השילוב של גישת פיקוד משימה וגישת פיקוד פרטני.
2. הישג מבצעי טקטי של ביסוס כושרם של הכוחות לפקח על מרחב, על אזור, על תחום או על יעד או לפעול בהם תוך צמצום יכולת האויב להשפיע על פעולת כוחותינו, מבלי שהושמד, גורש או הוכנע.
3. [בפיקוד כוחות האוויר] כינוי להפעלת כוחות אוויריים באמצעות תאים נושאים במפקדת כוחות האוויר.

121. שרשרת הפיקוד Command Channel, Command Hierarchy, Chain Of Command

המדרג של דרגי הפיקוד (מפקדים או מפקדות), החל ברמה העליונה וכלה ברמה הנמוכה, שבאמצעותם מתקיימות ומועברות הסמכות הפיקודית והבקרה על ביצועה. שרשרת הפיקוד היא השלד של כל גוף צבאי, של צה"ל בשלמותו ושל כל גוף וגוף במסגרתו. ככזו, היא המעצבת את הגוף הצבאי בתבנית מדרג. הפקודות העוברות בשרשרת הפיקוד מדרג לדרג הן פקודות אישיות. שרשרת הפיקוד נקראת גם בשם צינור פיקוד.

122. תא Cell

גוף מטה במפקדה, המאורגן ללחימה, שהוא רכיב-משנה במכלול במסגרת מרכז. בתא פועלים קצינים עוזרים של קציני המטה בתחום המקצועי המוגדר שבאחריותם. התא בנוי מחוליות.

123. תוכנית 1. Plan; 2. Program

1. פיתוח הרעיון של המפקד לאופן יישום מפורט בתרחיש או במכלול תרחישים נבחרים. הפירוט הוא מפרט משימות, טכניקות ודרכי פעולה, המסודרים כך שיביאו להישג נדרש. תוכנית היא תוצר התכנון;
2. מקבץ מיזמי בניין כוח ממושכים ועיתירי משאבים המאורגן ברעיון מרכזי אחד. תוכנית כוללת מספר מיזמים מקבילים, המנוהלים למשך כמה דורות של פיתוח, כגון תוכנית החלל האמריקנית, תוכנית מערכת הלחימה העתידית, ותוכנית מטוס הקרב המשותף.

124. תיאום Coordination

הבאה לידי פעולה משותפת של מאמצי תכנון ושליטה בכוחות ובאמצעים לפני הלחימה ובמהלכה לשם מילוי משימה. התיאום נועד להבטיח כי תכנונים ומעשים של ממלאי תפקידים ושל גופים שונים, הפועלים להגשמת אותה מטרה במסגרת גוף אחד (מאמץ אחד או מאמצים סמוכים זה לזה) – ישלימו זה את זה, יסייעו זה לזה וימנעו בזבוז או אי יעילות בניצול משאבים.

125. תכנון (צבאי) Planning

1. פריסת התפיסה (הרעיון המרכזי) למארג משימות, טכניקות ודרכי פעולה, וארגוןם בסדר (ברצף, במקביל או בשילוב כלשהו של השניים) שיגשים את התפיסה בתרחיש או במכלול תרחישים נבחרים, וישגי הישג נדרש. התכנון מתבסס על התפיסה ועל ניתוח המציאות, ונדרש להגדיר את מטרת הפעלת הכוח או בניינו בהקשר הנתון, את המאמצים והמשימות, את מבנה הפיקוד והשליטה, את הקצאת המסגרות הצבאיות וארגוןן, את הקצאת המשאבים וכדומה.
2. תהליך שמטרתו קביעת השיטה וארגון כל הפרטים הנדרשים למימוש רעיון לביצוע משימה. השיטה וארגון הפרטים יותאמו לנסיבות מסוימות. התכנון מסתיים בקביעת תוכנית שתוכל להפוך לפקודה.
3. עיבוד רעיון עד ליישומו המפורט. תוצאת העיבוד היא תוכנית.

126. תפיסה 1. Concept; 2. Occupy (US), Secure, Seizure

1. הרעיון המרכזי (הגישה הכללית) של המפקד והיחידה למילוי תפקידם, להתמודדות עם משימותיהם ועם האתגרים הניצבים בפניהם. תפיסה היא רכיב בתחום העיוני של בניין הכוח (תחום התפיסות והתורה הצבאית) שהוא בסיס לכל עשייה צבאית, שכן הוא מגדיר את תכליתה.

2. השתלטות על שטח, על עמדה, על מתקן וכיו"ב הכוללת תנועת הכוח אל היעד, והנעשית בלא התנגדות

כוח האויב.

127. **תפקוד** Function

מילוי התפקיד, ביצוע מטלה שמוטלת או פעולה שנדרשת.

128. **תפקיד צבאי** Military Function

אחריות מוגדרת וקבועה של גוף צבאי (כנגזר מייעודו) או של נושא משרה צבאית, שניכרת בפעילותם המבוצעת דרך קבע. מבחינים בין תפקיד עיקרי (Primary Military Function) – תפקיד הנגזר ישירות מייעוד היחידה; לבין תפקיד משני (Secondary Military Function) – תפקיד הנלווה לייעוד היחידה, כגון תחזוקת האמצעים והכשרת האנשים למימוש התפקיד העיקרי.